

مرکز بین المللی میکروفیلم نور
Noor International Microfilm Centre

نور نامه

در این شماره می خوانیم:

- ۱- سخن مدیر با خوانندگان
- ۲- معرفی (دفتر تهران)
- ۳- مروری بر خبرهای مهم
- ۴- تازه‌های نشر در هند
- ۵- هند معاصر
- ۶- دوره‌های آموزشی
- ۷- مطلبی نویافته درباره فتح‌الله خان زند
- ۸- اخبار برون مرزی
- ۹- بازدیدهای داخلی
- ۱۰- معرفی مرکز اسناد حوزه و روحانیت حوزه‌های علمیه
- ۱۱- معرفی آرشیو ملی هند
- ۱۲- کتابخانه‌های جنوب آسیا ۲
- ۱۳- مطبوعات فارسی در هند ۱
- ۱۴- معرفی نسخه‌های بی‌مانند ۱

خبرنامه فصلی مرکز بین المللی میکروفیلم نور، شماره ۲ و ۳، نایستان و پاییز ۱۴۰۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چون به آدم جان دمیدند و وُرا
بنواختند
بر ضمیر لوح او نام محلی انداختند

از ازل در جنه‌الماوی به زرینه قلم
نام آن شاه‌نشه عالی همی پرداختند
باست پندارم که بر عرسی عرش لامکان
ببرق مولای درویشان محلی افراختند

نه فلک، هفت آسمان در پیش جودش
ذرفای
جمله ذرات جهان را لرزه بر انداختند

محل با نام تو موجودست و بی‌یادست
تھی
بعد تو از محل بکے محل همی
انداختند

سیزده رمز ولایت شد ازین روز منبع
دیگر اعداد جهان را جذر آتش
ساختند

مدیرمسئول و صاحب امتیاز:

مهدی خواجه‌پیری

سرمدیر: محمدرضا بهزادی

همکاران این شماره:

محمدرضا بهزادی، شهاب خواجه‌پیری، مسعود
پیرانی، حسینی جعفریان، محمدعلی ربانی، لیلا
عبدی خجسته، امید علیپور علیایی و سعید
میرسعیدی

نشانی دفتر تهران:

تهران، خیابان نوفل لوشاتو، جنب بانک ملی، پلاک
۶۳ ساختمان علامه میرحامد حسین
تلفن: +۹۸ ۲۱ ۶۶۷۰۲۰۴۳
+۹۸ ۲۱ ۶۶۷۰۲۰۴۲

نشانی دفتر مرکزی:

دهلی نو، خیابان تلگ مارگ، شماره ۱۸، خانه
فرهنگ جمهوری اسلامی ایران
تلفن: +۹۱ ۱۱۲۳۳۸۳۱۱۶

www.indianislamicmanuscripts.com

noormicrofilmtehran@gmail.com

این خبرنامه مستقل است و هر سه ماه یکبار به
صورت الکترونیکی منتشر می‌شود.

سخن مدیر مرکز با خوانندگان

مرکز بین‌المللی میکروفیلم نور با سابقه‌ای بیش از چهل سال تلاش و خدمت در زمینه شناسایی و پاسداری از میراث مشترک مکتوب ایران و هند، موفق به تهیه عکس، مرمت و فهرست‌نویسی مجموعه‌ای بیش از صدها هزار آثار بازمانده از تمدن و فرهنگ ایرانی-اسلامی در سرزمین پهناور هند گردیده است؛ تا ضمن حفظ و پاسداری از این گنجینه‌های غنی و پر ارزش، زمینه را برای آشنایی و تحقیق اساتید و پژوهشگران فراهم آورد. هرچند قوانین سخت و پریپیچ و خم یکی از موانع اصلی دسترسی به آثار ارزشمند بوده اما امروزه مرکز بین‌المللی میکروفیلم نور مفتخر است که زمینه را برای دسترسی به بیش از پنجاه و یک کتابخانه و مراکز اسناد دولتی و خصوصی هند را فراهم آورده است. برای آگاهی بیشتر علاقمندان با فعالیتهای مرکز و ارتباط بیشتر مشتاقان و دسترسی محققین به دست‌نوشته‌های اندیشمندان ایرانی و هندی و میلیون‌ها سند فارسی بازمانده از دوران شکوه و عظمت فرهنگ و تمدن دو ملت، دومین و سومین شماره‌ی نورنامه تقدیم می‌گردد.

مهدی خواجه‌پیری

رئیس مرکز بین‌المللی میکروفیلم نور

گاه میراث مکتوب جنبه‌ی مشترک بین اقوام و ملل مختلف دارد و بدون در نظر گرفتن زمان، مکان و به دور از مرزهای جغرافیایی جلوه‌گر می‌شود و رشد می‌کند و به بالندگی می‌رسد.

معرفی مرکز بین‌المللی میکروفیلم نور (دفتر تهران)

میراث مکتوب، حافظه ماندگار اقوام و ملل در طول تاریخ تمدن و فرهنگ بشری است و پایه‌های تمدن بشری بر تجربیات و اندیشه گذشتگان استوار است. هیچ قوم و ملتی بدون پشتوانه‌ی میراث مکتوب، نمی‌تواند پایدار بماند. آنچه از تجربیات گذشتگان سینه به سینه در حافظه‌ی یک قوم و ملت به جای مانده، و آنچه به صورت نوشته‌جات در لابه‌لای تاریخ باقی مانده، تداوم حیات اقوام و ملل را تضمین می‌کند. میراث مکتوب که از گذشتگان به نسل‌های بعدی منتقل گردیده، حاصل فهم و درک و تجربه‌ی علما و اندیشمندان و سیاستمداران در امتداد حیات یک قوم و ملت است. هرچند سهمی از این آثار ارزشمند در مسیر گذرای تاریخ به علل مختلف از بین رفته، اما آنچه از گزند حوادث به جای مانده، موهبتی گران‌سنگ برای نسل‌های آینده‌ی جوامع بشری است. شناسایی، حفظ و نشر این‌گونه میراث، وظیفه‌ی کسانی است که به آن فرهنگ و تمدن بستگی دارند. از جمله میراث مکتوبی که بیش از هشت قرن فرهنگ و تمدن ایرانی را در خارج از مرزهای سیاسی رشد و به اوج اعتلای خود رسیده، آثار علمی و فرهنگی ایرانی-اسلامی در شبه قاره‌ی هند است که با تسلط دولت انگلستان بر این سرزمین افسانه‌ای، شکوه و عظمت خود را از دست داد و به تدریج به فراموشی سپرده شد. با توجه به تجربیات حدود چهار دهه مرکز بین‌المللی میکروفیلم نور در زمینه حفظ میراث اسلامی و ایرانی، مقرر گردید تا مرکز در سال ۱۳۹۹ شمسی به ایران منتقل گردد و کار با مراکز علمی و پژوهشی، کتابخانه‌ها و دانشگاه‌ها و مراکز اسنادی داخلی شروع شود. از این رو و به جهت تدوین و تنظیم برنامه‌های مرکز در ایران، ساختمانی برای امر پژوهش و آموزش و امور دفتری به همراه کتابخانه تعیین شد و به نام ساختمان علامه میرحامد حسین نامگذاری گردید. این مرکز در هفته پذیرای محققین و اساتید و دانشجویانی است که برای آشنایی و بهره بردن از فعالیتهای و دستاوردهای مرکز به این مجموعه رفت و آمد دارند و از مجموعه‌های غنی اسناد و نسخ خطی آن بهره‌مند می‌شوند.

برگزاری هفته میراث جهانی توسط دیارتمان میراث و باستان‌شناسی ایالت تلنگانه در حیدرآباد

به گزارش واحد خبر، دیارتمان میراث و باستان‌شناسی ایالت تلنگانه با همکاری وزارت گردشگری، میراث و فرهنگ این ایالت، هفته میراث جهانی را از تاریخ ۲۹ آبان تا ۵ آذر ۱۴۰۳ در شهر حیدرآباد برگزار کرد. این برنامه شامل رویدادها و نشست‌های تخصصی با محوریت حفاظت از میراث تاریخی و فرهنگی بود.

در یکی از مهم‌ترین بخش‌های این هفته، سمیناری در سالن بهگوان مهاویر واقع در موزه ایالت تلنگانه برگزار شد. در این نشست، جمعی از مسئولان و کارشناسان برجسته حوزه میراث فرهنگی و باستان‌شناسی از سازمان‌های مختلف حضور داشتند که از جمله آن‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

ان.سریدهر، قائم‌مقام وزارت فرهنگ و گردشگری تلنگانه

سی.اچ.بابجی راتو، نماینده سازمان باستان‌شناسی دولت هند

دکتر ویداکومار، رئیس آکادمی میراث دکن

انورادها ردی، رئیس بنیاد ملی هند برای هنر و میراث فرهنگی (شعبه حیدرآباد)

علی اکبر نیرومند، مدیر منطقه‌ای مرکز بین‌المللی میکروفیلیم نور در جنوب هند

علی اکبر نیرومند، مدیر منطقه‌ای مرکز بین‌المللی میکروفیلیم نور، به معرفی فعالیت‌های این مرکز پرداخت و گفت که طی ۴۰ سال گذشته، مرکز نور در بیش از ۵۱ مؤسسه در سراسر هند، از جمله در شهرهای دهلی، کلکته، لکهنو و حیدرآباد به مرمت، دیجیتال‌سازی و فهرست‌سازی نسخه‌های خطی پرداخته است.

مرکز میکروفیلیم نور در هند مشغول مرمت و دیجیتال‌سازی مرکز اسناد آندراپرادش هند است. گفته می‌شود در این مرکز ۳۳ میلیون برگ سند به زبان فارسی نگهداری می‌شود، که می‌توان آن را بخشی از میراث مشترک ایران و هند توصیف کرد.

این مرکز یکی از بزرگ‌ترین مراکز اسنادی هند است که به عنوان آرشیو مادر شناخته می‌شود. سندهایی که در این مجموعه نگهداری می‌شود، عمدتاً مربوط به اسناد دوره آصف‌جاهی‌ها و پس از آن است.

مرکز میکروفیلیم نور طی تفاهم‌نامه‌ای با دولت هند در چهار محور دیجیتال‌سازی، فهرست‌نویسی، مرمت اسناد تاریخی و ساماندهی این منابع فعالیت می‌کند.

خواج‌پیری اسناد فارسی این مجموعه را روشن‌کننده ارتباطات فرهنگی، علمی و تاریخی دو کشور ایران و هند می‌داند.

در ابتدای این نشست، گزارشی از سوی نارائنا، نماینده اداره میراث و باستان‌شناسی تلنگانه، ارائه شد. وی ضمن خوش‌آمدگویی به مهمانان، از همکاری‌های مرکز بین‌المللی میکروفیلیم نور در حوزه مرمت و دیجیتال‌سازی نسخه‌های خطی موزه ایالت تلنگانه قدرانی کرد و این فعالیت‌ها را گامی مهم در حفظ میراث مشترک ایران و هند دانست.

در ادامه، دکتر ویداکومار با اشاره به تلاش‌های آکادمی میراث دکن برای حفاظت از اماکن تاریخی همچون قلعه گلکنده، اهمیت این اماکن از منظر گردشگری و فرهنگی را تبیین کرد. وی همچنین به سفرهای متعدد خود به ایران و آشنایی با میراث تاریخی این کشور اشاره نمود و تأکید کرد که هنگام تأسیس شهر حیدرآباد توسط میرمومن استرآبادی، این شهر به‌عنوان "اصفهان نو" شناخته می‌شد که نشان‌دهنده ارتباطات عمیق فرهنگی بین ایران و هند است.

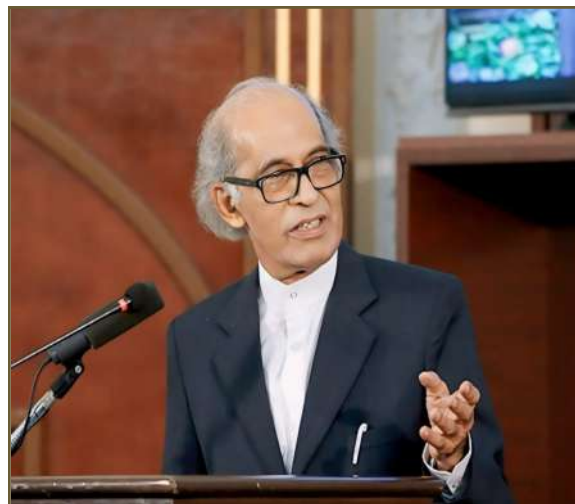
انورادها ردی در سخنرانی خود، از تلاش‌های صندوق ملی هند برای حفاظت از میراث تاریخی حیدرآباد و برگزاری رویدادهای آگاهی‌بخش در دانشگاه‌های این شهر خبر داد. وی همچنین از تجربه سفر خود به ایران و بازدید از اماکن تاریخی این کشور یاد کرد و ایران را یکی از کشورهای غنی از لحاظ فرهنگی و تاریخی توصیف نمود.

سی.اچ.بابجی راتو نیز در سخنرانی خود به اهمیت تلاش‌های دولت هند برای ثبت اماکن تاریخی در فهرست میراث جهانی یونسکو اشاره کرد و مشکلات پیش‌روی این فرآیند را تشریح نمود. وی همچنین از علاقه مقامات ایرانی برای مشارکت در مرمت اماکن تاریخی حیدرآباد، از جمله گنبد‌های قطب‌شاهی، یاد کرد.

در پایان این رویداد، ناگاراگو، معاون اداره میراث تلنگانه، ضمن تقدیر از شرکت‌کنندگان و سخنرانان، به اهمیت گسترش همکاری‌های بین‌المللی برای حفظ میراث فرهنگی تأکید کرد.

انتشار کتاب «تاریخ جامع مشایخ دهلی» پروفیسور شریف حسین قاسمی، توسط مرکز بین‌المللی میکروفیلیم نور در دهلی

پروفیسور شریف حسین قاسمی، استاد ممتاز زبان فارسی در دانشگاه دهلی

به تازگی کتاب «تاریخ جامع مشایخ دهلی» که حاصل تلاش پروفیسور شریف حسین قاسمی، استاد ممتاز زبان فارسی در هند است با نظارت مهدی خواجه‌پیری رئیس مرکز بین‌المللی میکروفیلیم نور توسط انتشارات این مرکز در دهلی منتشر شد.

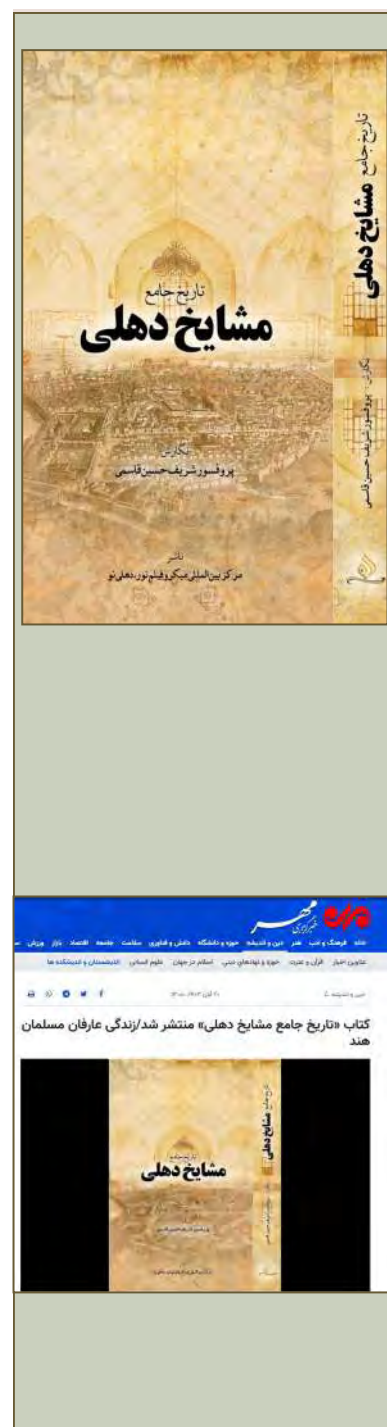
این اثر تاریخی و عرفانی بر اساس حدود یکصد منبع معتبر از زبان‌های فارسی، اردو و انگلیسی تدوین شده و به زندگی و احوال ۳۵۳ عارف و صوفی از سلسله‌های گوناگون می‌پردازد که از دوران تأسیس حکومت مسلمانان در دهلی تا اوایل قرن بیستم میلادی در این شهر تاریخی به فعالیت‌های علمی و معنوی مشغول بوده‌اند. از مهم‌ترین ویژگی‌های این کتاب تأکید بر ارتباط تاریخی میان صوفیان هندی و ایرانی است. منابع عرفانی نشان می‌دهند که عرفای هند، به واسطه جهان‌گردان، تجار و مریدانی که از ایران به هند می‌آمدند، با تحولات عرفانی آن دیار آشنا می‌شدند و تأثیرات ژرفی از عرفای ایرانی می‌پذیرفتند. آثاری چون ملفوظات شیخ ابوسعید ابوالخیر، رساله ابوالقاسم قشیری و مثنوی مولانا جلال‌الدین بلخی از جمله منابعی بودند که در میان عرفای هند به‌طور گسترده مطالعه می‌شدند.

در بخشی از کتاب می‌خوانیم:

«با تأسیس نخستین حکومت مسلمانان در هند به فرمانروایی سلطان قطب‌الدین ایبک در سال ۶۰۲ هجری (۱۲۰۶ میلادی) و انتخاب دهلی به عنوان پایتخت، این شهر به مرکزیت علما، مشایخ و هنرمندان مسلمان تبدیل شد و تا اواخر قرن نوزدهم میلادی همچنان این نقش برجسته را حفظ کرد. خواجه قطب‌الدین بختیار کاکای اوشی، از عارفان بزرگ سلسله چشتیه و خلیفه حضرت خواجه معین‌الدین چشتی، از نخستین کسانی بود که با حضور خود در دهلی، این شهر را به کانونی برای عرفان و تصوف تبدیل کرد. او و دیگر مشایخ سلسله‌های چشتی، سهروردی، قادری، فردوسی و نقشبندی، خانقاه‌هایی در این شهر بنا نهادند و تعالیم خود را به جامعه ارائه کردند.

افزون بر این، مشایخ نام‌آور از سرزمین‌های فارسی‌زبان، از جمله ایران، به دهلی آمدند و در کنار مشایخ هند به نشر تعالیم عرفانی و اسلامی پرداختند. چهره‌هایی چون شیخ نورالدین مبارک از غزنه، خواجه محمد باقی‌الله نقشبندی از کابل، شیخ بدرالدین فردوسی از سمرقند و شیخ نظام‌الدین از شیراز با حضور خود در دهلی، بر غنای علمی و عرفانی این شهر افزودند. به گفته عصامی در مثنوی فتوح‌السلطین، دهلی به مثابه کعبه‌ای برای اهل علم و دیاری برای دارالاسلام گشته بود.»

نگارنده، در کتاب «تاریخ جامع مشایخ دهلی» یکی از دلایل ترویج زبان فارسی در هند را برگزاری مجالس عرفا به زبان فارسی می‌داند که به روابط فرهنگی با ایران و گسترش جهان فارسی کمک بسیاری کرد. فعالیت‌های عرفا در هند، به‌ویژه در دهلی، فضایی آکنده از مسالمت و حسن خلق ایجاد کرد و آموزه‌های اخلاقی و حسن سلوک را به عنوان محور تعالیم خود قرار دادند. این رویکرد موجب شد که حتی غیرمسلمانان نیز در مجالس ارشاد آنان حضور یابند. این حضور و هم‌نشینی، زمینه‌ای برای هماهنگی و تعامل میان پیروان مذاهب گوناگون فراهم آورد که در نهایت به شکل‌گیری فرهنگی مشترک انجامید؛ فرهنگی که امروزه به نام «فرهنگ هند و ایران» شناخته می‌شود.

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه‌الواعظین منتشر شد

در سال ۱۳۹۷ هجرت الاسلام ابن حسن املوی واعظ مدیر سابق مجله الواعظ برای حفظ تاریخچه این مدرسه اقدام به نگارش مجموعه‌ای سه جلدی با عنوان **تاریخ مدرسه‌الواعظین** کرد. این مجموعه با حمایت مرکز بین‌المللی میکروفیلم نور در دهلی نو منتشر شده و به تاریخ تأسیس، توسعه فعالیت‌های آموزشی، انتشارات و سفرهای تبلیغی فارغ‌التحصیلان این مدرسه پرداخته است.

این مجموعه سه جلدی به عنوان منبعی معتبر برای پژوهشگران و تاریخ‌نگاران اطلاعات دقیقی درباره ساختار آموزشی فعالیت‌های علمی و کتابخانه این مدرسه ارائه می‌دهد.

مرکز بین‌المللی میکروفیلم نور، پنجاه و سومین مجلد از مجموعه فهرست‌های نسخه‌های خطی هند را منتشر کرد. این فهرست به کتابخانه تاریخی مدرسه‌الواعظین در شهر لکهنو اختصاص دارد و شامل ۸۷۳ نسخه خطی به زبان‌های فارسی، عربی و اردو است. مدرسه‌الواعظین که در سال ۱۹۱۹ میلادی به دستور والی محمودآباد یکی از نواحی تابعه لکهنو تأسیس شد. به عنوان یکی از مراکز برجسته علمی و دینی شیعه در شبه قاره هند شناخته می‌شود. این مرکز با هدف آموزش و تربیت طلاب علوم دینی راه‌اندازی شد و طی سال‌های فعالیت خود مبلغانی برجسته تربیت و به نقاط مختلف جهان اعزام کرده است.

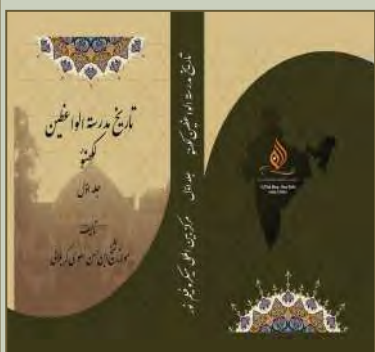
طلاب این مدرسه طی دوره‌های آموزشی شش ساله علاوه بر تسلط بر مبانی اعتقادی شیعه با ادیان و مکاتب فکری دیگر از جمله مسیحیت و هندوئیسم آشنا می‌شدند تا توانایی پاسخ‌گویی به پرسش‌ها و شبهات دینی را داشته باشند.

مدرسه‌الواعظین علاوه بر آموزش در زمینه نشر معارف اسلامی نیز فعالیت گسترده‌ای داشته است. این مرکز دو نشریه به نام‌های **Muslim Review** به زبان انگلیسی و الواعظ به زبان اردو منتشر می‌کرد که مورد استقبال پژوهشگران داخلی و خارجی قرار گرفته بود.

کتابخانه مدرسه‌الواعظین که زمانی به عنوان یکی از غنی‌ترین کتابخانه‌های هند شناخته می‌شد مجموعه‌ای از هزاران نسخه خطی و چاپی را در خود جای داده است. علامه امینی در سفر خود به هند این کتابخانه را از نظر غنای علمی بی‌نظیر توصیف کرده است.

با این حال پس از استقلال پاکستان و جدایی آن از هند مدرسه‌الواعظین با چالش‌های جدی از جمله بی‌توجهی و تخریب گسترده مواجه شد. در اثر این آسیب‌ها بسیاری از نسخ خطی در معرض نابودی قرار گرفتند و برخی نیز به دلیل موربانه‌خوردگی یا تخریب سقف از بین رفتند.

مرکز بین‌المللی میکروفیلم نور طی یک دوره شش ماهه موفق شد، از نسخه‌های موجود عکسبرداری کرده و فهرست دقیقی از آن‌ها تهیه کند در این مجموعه دست‌نوشته‌های ارزشمندی از جمله آثار علامه سید مرتضی نونهروی نیز شناسایی شد که مهم‌ترین آن‌ها کتاب پنج جلدی **معراج‌العقول فی شرح دعاء مشلول** است. پیشتر تصور می‌شد بخش‌هایی از این مجموعه مفقود شده باشد.

نام کتاب: تاریخ مدرسه‌الواعظین لکهنو
 مولف: عمده‌الواعظین عالیجناب الحاج مولانا شیخ ابن حسن صاحب قبله املوی واعظ
 ناشر: مرکز بین‌المللی نور میکروفیلم. نئی دهلی، هند. با همکاری مدرسه‌الواعظین لکهنو

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه‌الواعظین

Noor International Microfilm Centre
 The Embassy of Islamic Republic of Iran
 18-Tilak Marg, New Delhi, Delhi 110001, India
www.indianislamicmanuscripts.com
 Phone: +91 11 2338 3116
 Fax: +91 11 2338 9922
 E-mail: Director@indianislamicmanuscript.com
 indianmanuscript@gmail.com
 Site: indianislamicmanuscript.com
 @noormicrofilmcenter
 @noormicrofilm

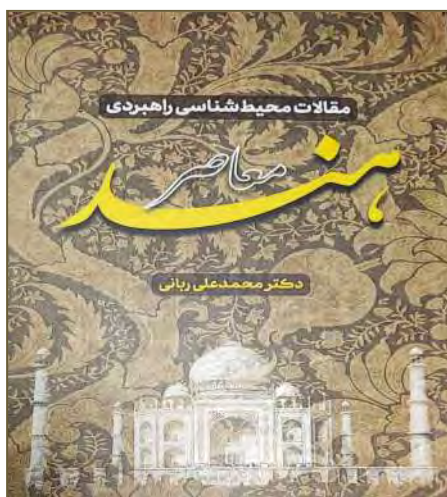
فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه‌الواعظین

تصویر بسیاری از مردمان جهان بویژه ایران از هند، به عنوان یک جامعه ایستا با مردمانی فقیر، با ترکیبی از عجایب و رویدادهای ترازیک شکل گرفته است. این تصور نادرست که عمدتاً از طریق کلیشه‌سازی رسانه‌ای و بعضاً تاریخی و گذشته‌نگر رایج شده است، بخش مهمی از واقعیت‌های هند بویژه هند معاصر را پنهان کرده است. در واقع، هند جامعه‌ای پر جنب و جوش با پویایی درونی پیشرو و نفوذ فزاینده منطقه‌ای و بین‌المللی است. اهمیت آن نه تنها از جهت وسعت جغرافیایی و داشتن ۱۵ درصد از جمعیت سیاره زمین می‌باشد بلکه با پرسش‌هایی که امروزه هند در تاثیرگذاری فرهنگی و همچنین سیاست داخلی و خارجی خود اتخاذ کرده است، مطرح می‌شود. بر این مهم پیچیدگی ذاتی فرهنگ هندی را در کنار سرعت تحولات اجتماعی و فرهنگی گسترده‌ای که در هند معاصر در حال رخ دادن است را نیز می‌بایستی افزود که درک فرهنگ در هند را بیش از گذشته دشوار نموده است. ویژگی‌های فرهنگی اجتماعی هند معاصر هر چند همچون گذشته از لایه‌های پیچیده و متضادی برخوردار می‌باشد ولی بیش از آنی که بتوان آنرا با رویکردهای مبتنی بر اخلاقیات و دریافت‌های درونی جامعه درک کرد می‌بایستی از منظر توسعه اجتماعی و اقتصادی در هند مدرن تحلیل نمود. تداوم تاریخی فرهنگ در هند مدرن نیز بخشی از قابلیت‌های اجتماعی و انسان‌های هندی در ایجاد همزیستی بین عناصر متضاد و چندگانه محسوب شده و موجب گشته است تا نمادها و الگوهای اساسی کنش و تفکر در دو حوزه سنت و مدرنیته در کنار هم استمرار یابد.

دکتر محمدعلی ربانی رایزن سابق فرهنگی ایران در هند (۱۳۹۹-۱۴۰۱)

درک صحیح تحولات سیاسی و مذهبی مبتنی بر رویکردهای جدید در مناسبات منطقه‌ای و بین‌المللی هند و همچنین بازتعریف نقش و جایگاه عوامل پیوندگر فرهنگ در روابط میان هند با سایر کشورها موثر بوده است.

کتاب هند معاصر نوشته دکتر محمدعلی ربانی

همزیستی بومی‌سازی شده مدرنیته و دستاوردهای آن با سنت‌ها و باورها و ارزش‌های فرهنگی که در طول تاریخ تداوم یافته است توانسته است آسیب‌های ناشی از تضادهای اجتماعی و فرهنگی را تا حدودی کنترل نماید. وجه غالب تصویر فرهنگ در هند معاصر بیش از آنی که بازتاب‌دهنده زندگی مدرن شهری باشد منعکس‌کننده باورها و مسائل و پیچیدگی‌های زندگی سنتی روستایی است که ملغمه‌ای از باورها و اشکال متنوع و کثرت‌گرایانه‌ای که اغلب حاوی عناصر متضاد در دورن خود است را به تصویر کشانده است.

امروزه منابع و پژوهش‌های بسیاری در حوزه روابط دو ملت وجود دارد ولی بخش عمده از این پژوهش‌ها مربوط به تحلیل‌های تاریخی و یادآوری خاطرات خوش از تعاملات و ارتباطات گذشته دو کشور می‌باشد. این گذشته‌نگری تاریخی ضمن اینکه مانع از درک درست تحولات جاری در هند معاصر شده است نظام سیاستگذاری فعالیت‌ها و روابط فرهنگی با هند را نیز دچار مشکلاتی نموده است.

سفر دکتر محمدعلی ربانی (رایزن سابق فرهنگی ایران در هند) به شهر لکهنو جهت شرکت در جشنواره فرهنگی امام رضا (ع) و رونمایی از شجره‌نامه سادات رضوی منطقه لکهنو و اوتارپرادش که توسط مرکز بین‌المللی میکروفیلیم نور تهیه شده بود (۱۴۰۱)

فهرست‌نویسی نسخ خطی موزه حیدرآباد

این فهرست حاوی معرفی توصیفی ۱۲۱ عنوان نسخه خطی است که نمونه کوچکی از مجموعه آثار نفیس و نسخه‌های خطی سلطنتی موجود در موزه حیدرآباد می باشد و در دو بهره تنظیم شده است. در بهره اول به عنوان تیمن و تبرک به معرفی ۶۳ قرآن خطی و ۲ قرآن چاپ سربی قدیم پرداخته شده و در بهره دوم ۵۶ نسخه خطی در موضوع‌های مختلف به ترتیب حروف الفبایی معرفی شده که بیشتر این نسخه‌های نفیس مذهب، مرصع و مصور جزو کتابخانه‌های شاهان قطب‌شاهی، عادلشاهی و نظام‌شاهی بوده است و یا یادداشت «به رسم خزانة» و «در دست مطالعه» حکمرانان مذکور و دانشمندان دربار را دارد.

تلنگانه منطقه‌ای در دکن است که از شرق به دریای شور و خلیج بنگال، از شمال به منطقه اوريسا و از غرب به محمدآباد و از جنوب به کرناटक محدود است. تلنگانه دارای تاریخ فرهنگی غنی است، به طوری که این منطقه به عنوان مرکز فرهنگ در دوران حکومت خاندان هندو مذهب کاکاتیا و سلسله‌های مسلمان قطب‌شاهی و آصف‌جاهی عمل می‌کرد.

در سال ۱۹۳۱ با کوشش‌های میرعثمان علی‌خان (۱۹۴۸-۱۹۱۱م)، هفتمین و آخرین فرمانروای دودمان آصف‌جاهی (نظام حیدرآباد)، موزه حیدرآباد تأسیس شد که بسیاری از نوادر آن را خود وی گردآوری نموده بود. این مجموعه در سال ۱۹۶۰ به نام «موزه باستان‌شناسی ایالت آندراپرادیش» نامیده شد و در سال ۲۰۱۴ پس از دو پاره شدن ایالت آندراپرادش به نام «موزه باستان‌شناسی ایالت تلنگانه» نامگذاری شد.

موزه باستان‌شناسی ایالت تلنگانه (حیدرآباد) گنجینه‌ی بی‌مانندی است که بیش از ۳۰ هزار اثر نفیس از تاریخ و فرهنگ کهن را در خود جای داده است، از جمله: مینیاتورها و نقاشی‌ها، قطعات و مرقعات، اسناد و فرامین شاهی، نقشه‌های کهن، کتیبه‌هایی به زبان‌های گوناگون، بزرگ‌ترین مجموعه سکه‌های تاریخی جهان و نسخه‌های خطی بی‌نظیر یادگار کتابخانه‌های سلطنتی دوره‌ی فرمانروایی نظام‌شاهیان، عادل‌شاهیان، قطب‌شاهیان و گورکانیان.

در این مجموعه نسخه‌های خطی از اهمیت خاصی برخوردارند، در واقع تاریخ دانش و هنر هر قومی در اوراق نسخه‌های خطی آن ملت ثبت و نمودار است و میراث کهن مکتوب و پشتوانه معنوی و علمی هر ملتی محسوب می‌شود.

این موزه دارای آثار ارزشمندی دیگری از قبیل: مومیایی ۲۵۰۰ ساله شاهزاده نایشو مصری، سالی و ویژه آثار بودایی، بخشی دربردارنده سلاح‌ها و توپ‌های جنگی می‌باشد. سنگ‌نبشته‌های پارسی دوران حکمرانی مسلمانان و شیعیان در حیدرآباد دکن و نوشته‌های پارسی روی تعدادی از توپ‌های جنگی به خوبی نمایانگر جایگاه زبان پارسی در سلسله‌های مذکور است.

این مجموعه به علت این که بیشتر بر روی کاغذ کتابت شده و با توجه به رطوبت زیاد هوای هندوستان در معرض آسیب بیشتری قرار گرفته است. از این رو «دپارتمان میراث تلنگانه» با «مرکز بین‌المللی میکروفیلم نور» که یکی از بزرگ‌ترین مراکز علمی و پژوهشی در هند است و در حوزه‌ی حفظ و احیای میراث فرهنگی فعالیت می‌کند، قراردادی تنظیم کرده است که تحت برنامه‌ای جامع، نسبت به مرمت و تصویربرداری و ذخیره‌ی اطلاعات و فهرست‌نویسی آثار اقدام نماید.

نمونه یکی از نسخ خطی مجموعه موزه حیدرآباد

دوره‌های آموزشی مرکز بین‌المللی میکروفیلم نور

یادداشت

امید علیپور علیایی

در راستای توانمندسازی طلاب و پژوهشگران، هفت دوره آموزشی ویژه احیای تراث و حفظ میراث مکتوب در شهر قم و در مرکز اسناد حوزه و روحانیت برگزار گردید. این دوره‌ها شامل آموزش‌های تخصصی در زمینه فهرست‌نگاری، مرمت نسخ خطی، دیجیتالی‌سازی و حفظ منابع مکتوب بود که با استقبال گسترده‌ای از سوی طلاب و اساتید حوزه‌های علمیه مواجه شد.

برگزاری این دوره‌ها باعث افزایش آگاهی و توانمندی‌های حوزویان در زمینه حفظ و نگهداری آثار مکتوب دینی و علمی شد. همچنین، این فعالیت‌ها موجب تقویت همکاری‌های علمی و پژوهشی میان مرکز بین‌المللی میکروفیلم نور و حوزه‌های علمیه در سطح کشور گردید. این روند نه تنها به حفظ و احیای میراث اسلامی کمک می‌کند، بلکه به ارتقاء سطح علمی طلاب در حوزه‌های مختلف نیز منجر می‌شود.

پوستر دوره آموزش احیاء منابع خطی و کهن

به اهتمام مرکز بین‌المللی میکروفیلم نور تا کنون دوره‌های آموزش تکمیلی، نشست‌های مهرشناسی و مهرخوانی در اسناد تاریخی، سندشناسی و سیاق، تبارشناسی، رجال و القاب در اسناد تاریخی، فهرست نویسی کتب چاپی کهن، کتابت و خط‌شناسی، اسناد و تاریخ اجتماعی، دیجیتالی‌سازی و صحافی و مرمت اسناد در مرکز اسناد حوزه و روحانیت برگزار شده است.

گوشه‌هایی از کارگاه احیاء منابع خطی و کهن با تدریس دکتر محمدعلی صالحی

بازدید و کارگاه آشنایی اعضای دوره آموزش احیاء منابع خطی، از مخازن نسخ خطی و بخش‌های مختلف کتابخانه بزرگ آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره)

دوره‌های آموزشی مرکز بین‌المللی میکروفیلم نور

یادداشت

محمدرضا بهزادی

دکتر محمد کریمی زنجانی اصل دانش‌آموخته
پسادکتری فلسفه و تاریخ علم و از نسخه‌شناسان و
مصححین برجسته و نامدار ایران و مدیر پیشین
بخش نسخ شرقی کتابخانه انیستیتو گوتا در
جمهوری فدرال آلمان

با توجه به اینکه در سال‌های اخیر مراکز دولتی و خصوصی متعددی اقدام به برگزاری کارگاه‌ها و کلاس‌هایی در زمینه‌های مختلف شناخت و کار با مکتوبات خطی و دست‌نویس‌ها نموده‌اند، با بررسی اجمالی برخی از سرفصل‌ها و محتوای تدریس شده در این دوره‌ها، می‌توان دریافت که روش‌های مورد بحث، در بیشتر موارد غیرعلمی و به دور از دانش روز بیان می‌شوند. به تبع این امر، هنرجویانی هم که از این کلاس‌ها فراغت پیدا می‌کنند، با همان اندوخته وارد کار نسخه‌شناسی خواهند شد و به مرور ضرورت بازبینی در نوع بینش آن‌ها به علم جدید از میان خواهد رفت. مرکز بین‌المللی میکروفیلم نور با بررسی و مطالعه طرح درس بسیاری از این مراکز و برگزاری کارگاه‌هایی با اساتید متبحر و سطوح مختلف، به تجربه دریافته است که محمل دانشگاه و استفاده از اساتید کارآگاه در این زمینه، باعث تربیت نیروی متخصص و ایجاد کادر مجرب در امر نسخه‌شناسی خواهد بود.

یکی از اهداف مهم مرکز بین‌المللی میکروفیلم نور در راستای صیانت و حفاظت از نسخه‌های خطی و معرفی و پژوهش بر مکتوبات خطی و دست‌نویس‌ها، تربیت افراد متبحر و کادر سازی با رویکرد صحیح است.

اهداف برگزاری کارگاه‌ها و کلاس‌های آموزشی مرکز بین‌المللی میکروفیلم نور

* تربیت کادر مجرب و نیروی متخصص
فهرست‌نویسی

* بالا بردن سطح آگاهی و دانش دانشجویان و
محققین این حوزه

* آموزش جدیدترین و بروزترین روش‌های
فهرست‌نویسی و طبقه‌بندی نسخ خطی و اسناد
تاریخی

* تشویق به انجام تحقیقات علمی در زمینه نسخ
خطی و ایجاد بستر برای تبادل نظر و تجربیات

* توصیه مهارت‌های عملی و علمی و
شرکت‌کنندگان و دانشجویان

* ایجاد ارتباط بین پژوهشگران و متخصصان این
حوزه به منظور هم‌افزایی و همکاری‌های علمی

به همین منظور و طی تفاهمی که با دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، ذیل تفاهم‌نامه که با دانشگاه تهران در تاسیس دفتر دائمی مرکز در این دانشکده صورت پذیرفته است، با دعوت از آقای دکتر محمد کریمی زنجانی اصل کارگاهی تخصصی با طرح درسی بسیار دقیق در سطح یک (مقدماتی) برای مبانی نسخه‌شناسی و اصالت‌سنجی آثار مکتوب و نسخ خطی برگزار شد. مرکز بین‌المللی میکروفیلم نور در نظر دارد تا سطوح میانی و دوره عالی این کارگاه را نیز برگزار و از میان نفرات برتر شرکت‌کننده و دانش‌آموخته، به تکمیل کادر فهرست‌نویس و معرفی نسخه‌شناس به جامعه پژوهشی کشور اقدام نماید. به جز این، مرکز دوره‌هایی را در مبانی هنرهای مربوط به کتاب‌آرایی با رویکرد تخصصی با استفاده از بهترین اساتید داخلی و بین‌المللی در فاصله میان این سطوح برگزار خواهد کرد.

کارگاه نسخه‌شناسی و اصالت‌سنجی آثار مکتوب دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران

مطلبی نویافته درباره فتح‌الله‌خان زند از میان اسناد فارسی آرشیو ملی هند

یادداشت

سعید میرسعیدی

به تازگی در تارنمای مرکز بین‌المللی میکروفیلم نور سندی با عنوان "سفارش حافظ محمد عبدالحسین خان بهادر توسط عباس میرزا نایب‌السلطنه به کمپانی هند شرقی" منتشر شده است. تصویر این نامه و مجموعه اسناد مرتبط با آن در مجلد ۱۸۳ ذیل سال ۱۸۲۲ میلادی اسناد فارسی روابط خارجی آرشیو ملی هند قابل دسترسی است. این اسناد شامل سفارش‌نامه‌ای از طرف عباس میرزا به دستور فتح‌علی‌شاه قاجار به کمپانی هند شرقی درباره املاک سراج‌الدوله رئیس‌الامراء حافظ محمد عبدالحسین خان بهادر است. شرح‌حال مختصری از او در مقاله مورد اشاره آمده است (۱).

از اهمیت این مطلب که بگذریم، در میان این اسناد، در متن عریضه رئیس‌الامراء به نام شخصی موسوم به فتح‌الله‌خان برمی‌خوریم که در آن تاریخ فرستاده عباس میرزا به هند بوده و ولیعهد توصیه‌نامه خویش را همراه او ارسال کرده است. در این سند فتح‌الله‌خان "نتیجه السلاطین و سلاله الخواقین" خوانده شده است. همچنین در همین مجموعه اسناد، نامه کوتاهی از طرف فتح‌الله‌خان وجود دارد که نقش مهر وی در انتهای آن دیده می‌شود.

با توجه به سجع این مهر و مراجعه به منابع دیگر درمی‌یابیم که این شخص فتح‌الله‌خان زند فرزند ارشد لطفعلی‌خان آخرین پادشاه زندیه است. در مطالعات تاریخ زندیه اطلاعات روشن و دقیقی درباره فرزند یا فرزندان لطفعلی‌خان وجود ندارد و در برخی منابع به جز فتح‌الله‌خان از فرزند دیگری به نام خسرو نیز یاد شده است.

در انتها تاریخ ۱۲۰۳ حک شده که با روایات دیگر در مورد تاریخ تولد فتح‌الله‌خان فرزند لطفعلی‌خان همخوانی دارد.

نام فتح‌الله‌خان آخرین ولیعهد زندیه در تواریخ دوره زند و ابتدای قاجار در دو مورد آمده است و طبق آنچه می‌دانیم او در خردسالی به دستور آقامحمدخان قاجار مقطوع‌النسل شده بود. طبق روایت تاریخ گیتی‌گشا این اتفاق در سال ۱۲۰۸ قمری (۱۷۹۴ میلادی) در زمانی که لطفعلی‌خان زند در کرمان در محاصره آقامحمدخان قرار داشت رخ داده بود: "زر مسکوکی در کرمان سکه بنام آن حضرت زده شده بود بدست اهالی اردو افتاده دست بدست بنظر آقامحمدخان رسیده این معنی باعث اشتعال ناپره غضب او گشته مقرر داشت که فتح‌الله‌خان خلف ارجمند آن جناب را که خردسال بود و با کوچ و بنه از شیراز به مازندران برده بودند او را خصی نمایند (۲)".

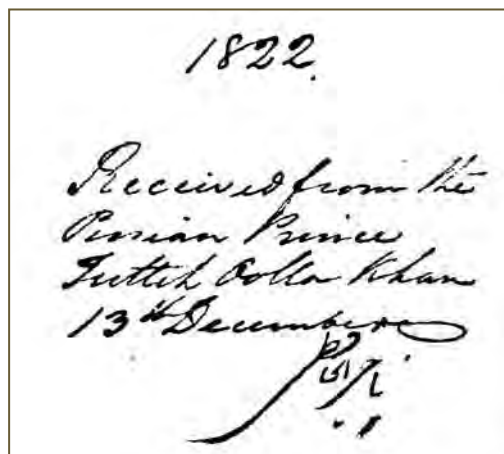

صفحه آخر نامه فتح‌الله‌خان زند به فرمانفرمای هند از جانب عباس میرزا نایب‌السلطنه

نقش مهر فتح‌الله‌خان زند که اینطور خوانده می‌شود:

خدای هر دو جهانش بود معین و پناه
عیان ز لطفعلی شاه گشت فتح‌الله،
۱۲۰۳

اشاره به دفتری شدن نامه‌ای که از سوی شاهزاده فتح‌الله‌خان ارسال شده بود

لازم به توضیح است که فتح‌الله‌خان در زمان فتح شیراز توسط آقامحمدخان قاجار در سال ۱۲۰۶ قمری (۱۷۹۱ میلادی) به همراه اهالی حرم و خانواده لطفعلی‌خان و بسیاری از زندیه به اسارت دشمن درآمد. در دوره فتح‌الله‌خان قاجار یک بار نام او در منابع وقت به عنوان یکی از خواجه‌های حرم شاهی آمده است که از شاه اجازه یافته بود جسد پدرش را از امامزاده زید تهران، به عتبات منتقل کند و از این امر مشخص می‌شود که مقامی ارجمند و محترم داشته و در موقعیتی بوده که سفیری از جانب ولیعهد به هند باشد:

”پس از چندی فتح‌الله‌خان ولدش که در جرگه خواجه‌سرایان حرم محترم بود نعلش او را نقل و تحویل لازم به کرده در عتبات عرش درجانش مدفون آوردند (۳).“

اما به غیر از این منابع رسمی، در یک سفرنامه به قلم جورج توماس کپل، که شرح مسافرت‌هایش در هند و ایران در سال ۱۸۲۴ میلادی است، اطلاعات بیشتری از فتح‌الله‌خان می‌بینیم (۴).

این مامور انگلیسی در ژانویه این سال که برابر با اواسط سال ۱۲۳۹ قمری بوده با فتح‌الله‌خان در بمبئی دیداری داشته و همراه او با یک کشتی انگلیسی به مسقط و بصره رفته است. جرج کپل از دیداری دیگر با او دو سال پیش از آن و در سال ۱۸۲۲ در کلکته هم یاد کرده است که با تاریخ اسناد مورد مطالعه همخوانی دارد و نشان می‌دهد که فتح‌الله‌خان در تاریخ فوق در هند بوده است. کپل او را نماینده اعزامی

مخاطب نامه سر ویلیام امهرست که از سال ۱۸۲۳ تا ۱۸۲۸ نایب‌السلطنه و فرماندار کل هندوستان بود

اجداد نواب سراج‌الدوله حافظ عبدالحسین‌خان کر بلایی هندی کرناٹکی رئیس‌الامراء از زمان اورنگ زیب گورکانی بر ایالت مدرس و کارناٹک با عنوان نوابان ارکات در زیر حمایت دولت آصف‌جاهی حکومت می‌کردند.

منابع:

۱. سفارش حافظ محمد عبدالحسین‌خان بهادر توسط عباس‌میرزا نایب‌السلطنه به کمپانی هند شرقی، محمدرضا بهزادی، تارنمای مرکز بین‌المللی میکرو فیلم نور.
۲. تاریخ گیتی‌گشا در تاریخ زندیه، میرزاحمدصادق موسوی نامی اصفهانی، با مقدمه سعید نفیسی، انتشارات اقبال، چاپ سوم ۱۳۶۶، ص: ۳۸۶.

۳. تاریخ ذوالقرنین، میرزافضل‌الله شیرازی خاوری، جلد اول، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، چاپ اول ۱۳۸۰، ص: ۴۰.

4. Personal narrative of a journey from India to England in the year 1824, George Thomas Keppel, 1799-1891, Philadelphia 1827, page 14,15.

عباس‌میرزا به هند نامیده و می‌نویسد که خواهرش یکی از زنان عباس‌میرزا بوده است. وی فتح‌الله‌خان را فردی لاغر و بلند قد با چشمانی سیاه و درشت توصیف می‌کند که چهره‌اش تکیده و زرد و صدا و ظاهرش زنانه بوده است. سن او را حدود ۳۸ سال نوشته و عنوان کرده که ظاهرش دو برابر این سن را نشان می‌دهد. اگر این قول را به طور تقریبی صحیح بدانیم تاریخ تولد او حدود ۱۲۰۳ قمری خواهد بود و با روایت تاریخ گیتی‌گشا و نیز تاریخ مهر همخوانی دارد. جرج کپل شرحی هم از گذشته تلخ فتح‌الله‌خان و شجاعت‌های پدرش لطفعلی‌خان دارد و مقطوع‌النسل شدنش را در سن هفت سالگی نوشته که باز هم به روایت تاریخ گیتی‌گشا نزدیک است. سرگذشت فتح‌الله‌خان مبهم است و جز این موارد نامی از او در تاریخ نیست. این اسناد نویافته نه تنها اطلاعات جدیدی در مورد او به دست می‌دهند بلکه وقتی اهمیت بیشتری می‌یابند که بدانیم از فتح‌الله‌خان نامه و سجع مهری دیده نشده است.

اشاره به شکایت نواب رئیس‌الامرا از کمپانی هند شرقی به فتح‌الله‌خان قاجار به خط فتح‌الله‌خان زند

Книжные памятники в аспекте сохранности

بنیاد مطالعات اسلامی ابن‌سینا، در طول مدت فعالیت خود از پروژه‌های متعددی در حوزه نسخ خطی اسلامی اعم از انتشار فهرست نسخ خطی و چاپ تصحیح انتقادی و ترجمه متن کهن اسلامی- ایرانی حمایت نموده است. از آنجایی که در روسیه گنجینه ارزشمندی از نسخ خطی اسلامی- ایرانی در مراکز علمی و موزه‌های روسیه نگهداری می‌شود، بنیاد، توسعه فعالیت در این حوزه را ضروری می‌داند. در همین راستا با همکاری مرکز بین‌المللی میکروفیلم نور از حسینعلی جعفریان جهت شرکت در کنفرانس دعوت بعمل آمد. در این دوره، مدیران مرمت کشورهای مختلف و مدیران مراکز اسنادی و کارشناسان به تبادل نظر پرداختند.

سخنرانی حسینعلی جعفریان در خصوص روش‌های حفظ و نگهداری کتب کهن، روش صحافی کتب قدیمی و نشریات، تاریخچه نشر و مرمت در ایران، ۲۳ اکتبر ۲۰۲۴ در سالن اصلی کتابخانه ادبیات خارجی مسکو (رودومینو)

برگزاری کارگاه‌های آموزشی با محوریت مرمت جلد و صحافی

روز جمعه ۲۵ اکتبر ۲۰۲۴ (چهارم آبان ۱۴۰۳) با همکاری انستیتو شرق‌شناسی روسیه، کارگاه آموزشی با موضوع «ترمیم صحافی چرمی (روغنی، لاک‌ی)» در مرکز فرهنگی شرق در انستیتو شرق‌شناسی آکادمی علوم روسیه برگزار شد. جعفریان در این کارگاه به تفصیل در خصوص فواید صحافی برای حفظ آثار قدیمی، ابزار مورد نیاز برای مرمت و ویژگی صحافی متناسب با منطقه، فرهنگ، زمان ترمیم و نوع ترمیم آن نکاتی را بیان کردند.

روز سه شنبه ۲۹ اکتبر ۲۰۲۴ (۸ آبان ۱۴۰۳)، کارگاه آموزشی با موضوع «مرمت و صحافی جلد‌های شرقی» در مرکز کتابخانه ادبیات خارجی مسکو برگزار شد. جعفریان در این کارگاه در خصوص فنون و روش مرمت صحافی، ویژگی جلد‌های ایرانی، معرفی ابزار مورد استفاده جهت مرمت به ایراد سخن پرداخت.

روز چهارشنبه ۳۰ اکتبر ۲۰۲۴ (۹ آبان ۱۴۰۳) کارگاه آموزشی با موضوع «رمز و رموز مرمت جلد‌های کهن ایرانی» در کتابخانه نیکالای نیکراسوف برگزار گردید. شرکت‌کنندگان (مرمتگران و متخصصان این کتابخانه)، با ویژگی‌ها و رموز مرمت جلد‌های کهن لاک‌ی و روغنی آشنا شده، و در مراحل ساخت جلد روغنی مرغش شرکت کردند.

کارگاه آموزشی مرمت و صحافی جلد‌های شرقی در کتابخانه ادبیات خارجی مسکو (رودومینو)

بازدیدهای جانبی کنفرانس:
* بازدید از بخش نسخ خطی کتابخانه دولتی روسیه مشهور به کتابخانه لنین
* بازدید از بخش مرمت کتابخانه ادبیات خارجی مسکو
* بازدید از بخش مرمت و صحافی کتابخانه نیکالای نیکراسوف

بازدید نسخه‌های خطی خاص نظیر شاهنامه فردوسی، تاریخ عالم‌آرای عباسی، زیج الغیبیگ

بازدید از موزه شمایل‌نگاری مسیحیت ارتدوکس روسی

وضعیت میراث مکتوب ایرانی، اسلامی و شیعی در مراکز حوزوی و غیرحوزوی استان فارس (شیراز)

در راستای همکاری‌های مشترک مرکز بین‌المللی میکروفیلم نور و مدیریت حوزه‌های علمیه قم، فعالیت‌های گسترده‌ای نظیر بازدید میدانی جهت رصد وضعیت حفظ و نگهداری نسخ خطی و منابع مکتوب دینی در حوزه‌های علمیه انجام شد. استان فارس و شهر شیراز با داشتن مجموعه‌های غنی از نسخ خطی، منابع دینی و آثار مکتوب به ویژه در آستان مقدس احمد بن موسی شاهچراغ (ع) و دیگر مدارس علمیه، از پتانسیل بالایی برای احیای تراث اسلامی برخوردار است. با این حال، در این مسیر چالش‌هایی نیز پیش‌رو وجود دارد. دکتر مهدی خواجه‌پیری و هیات همراه (آقایان عرب‌ها، پیرانی و علیپور) در این سفر وضعیت حفظ و نگهداری نسخ خطی و منابع مکتوب دینی در حوزه‌های علمیه و مراکز فرهنگی غیرحوزوی این شهر را بررسی نموده و راهکارهایی را با محوریت برگزاری دوره‌های تخصصی، همکاری‌های بین‌المللی، توسعه زیرساخت‌ها، حفظ و مرمت مجموعه‌های نفیس، دیجیتال‌سازی منابع و همکاری‌های مشترک بین مراکز علمی، دینی و پژوهشی که می‌تواند به بهبود وضعیت موجود و ارتقای سطح آگاهی در این زمینه کمک کند؛ ارائه نمودند.

مدرسه علمیه امام عصر (عج) شیراز و دیدار با حجت‌الاسلام برکت و اعضای هیئت علمی موسسه پژوهشی مجد

بازدید از مدرسه‌ی ۸۰۰ ساله‌ی علمیه منصوریه و دیدار با حجت‌الاسلام حدائق شیرازی مسئول و مدیر حوزه علمیه

جلسه با حجت‌الاسلام محمودی، مدیر حوزه‌های علمیه شیراز و تشریح وضعیت کتابخانه‌های حوزه‌های علمیه شیراز

دیدار با آیت‌الله دکتر دژکام نماینده ولی‌فقیه در استان فارس و امام جمعه شیراز و اهدای نسخه‌ی چاپ همانند الهدایه فی الحکمه از سوی دکتر مهدی خواجه‌پیری به ایشان

دیدار با آیت‌الله ملک حسینی نماینده مجلس خبرگان رهبری و مدیر و متولی مدرسه تاریخی خان

جلسه با حضور نسخه‌پژوهان، فهرست‌نگاران و مرمت‌کاران موزه‌ها و کتابخانه‌های شیراز در کتابخانه آستان مقدس شاهچراغ

بازدید از کتابخانه و مرکز اسناد دانشگاه شیراز

معرفی مرکز اسناد حوزه و روحانیت و حوزه‌های علمیه قم

مرکز اسناد حوزه و روحانیت، با توجه به احساس نیاز و دغدغه مراجع عظام تقلید و بزرگان حوزه علمیه در صیانت از سیره علمای سلف و حفظ سنن اصیل آن از سال ۱۳۹۴ تأسیس و در راستای مأموریت و شرح وظایف خود اسناد مربوط به حوزه و روحانیت را گردآوری، ساماندهی، حفظ و نگهداری نموده و در این مدت کوتاه و با توفیق الهی موفق به گردآوری بیش از یکصد هزار برگ انواع سند و تصویر از گذشتگان و نقش آفرینان این شجره طیبه نموده است.

مرکز اسناد حوزه و روحانیت به منظور صیانت از هویت و تاریخ حوزه و روحانیت و اهتمام جدی در راستای گردآوری، ساماندهی، حفظ و نگهداری، اطلاع‌رسانی و انجام مطالعات و تحقیقات مورد نیاز اسناد و مدارک مهم آرشیوی حوزه‌های علمیه و آغاز نهضتی جهت حفاظت و جلوگیری از امحاء اسناد گران‌بهای مکتب اهل بیت عصمت و طهارت (ع) تأسیس شده است.

تالار نمایش اسناد حوزه و روحانیت شامل بخش‌های زیر است:

۱. بخش تاریخچه مصور مدیران و دبیران شورای عالی؛
۲. بخش تصاویر و اسناد آیت‌الله العظمی حاج شیخ عبدالکریم حائری؛
۳. بخش تصاویر و اسناد مراجع ثلاث و مرحوم آیت‌الله فیض قمی؛
۴. بخش اسناد شاگردان آیت‌الله العظمی حاج شیخ عبدالکریم حائری؛
۵. بخش تصاویر و اسناد آیت‌الله العظمی بروجردی؛
۶. بخش اسناد و تصاویر پرونده‌های تحصیلی سال ۱۳۱۵-۱۳۴۶؛
۷. بخش تصاویر و اسناد شهدای روحانی؛
۸. کتابخانه تخصصی اسناد حوزه و روحانیت؛
۹. بخش حوزه و روحانیت در نشریات.

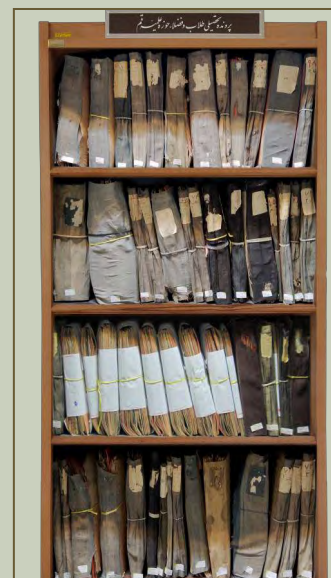
* برگرفته از اطلاعات بروشور مرکز اسناد حوزه و روحانیت

تالار نمایش اسناد

بخش‌های مرکز:

۱. شناسایی و گردآوری اسناد
۲. ساماندهی اسناد
۳. دیجیتال‌سازی
۴. اطلاع‌رسانی و آرشیو

آدرس: قم، میدان آستانه، مدرسه فیضیه، ساختمان کتابخانه آیت‌الله العظمی حائری یزدی

ساعات کار: ساعت ۷:۳۰ صبح الی ۱۴

تلفن: ۰۲۵۳۷۸۴۷۷۰ ۱-۲

مدیر مرکز اسناد: مسعود پیرانی

معرفی آرشیو ملی هند

آرشیو ملی هند که حافظ سوابق ارزشمند و ماندگار دولت و مردم هندوستان است، در ۱۱ مارس ۱۸۹۱ میلادی در شهر کلکته که آن زمان مرکز فرماندهی مستعمرات بریتانیا و نایب‌السلطنه‌نشین دولت مستعمرات بود با عنوان دپارتمان اسناد امپراتوری و با تلاش‌ها و کوشش‌های فراوان پروفسور جی. دبلیو. فارست که افسر مسئول این اداره بود، تاسیس گردید. این مخزن که به درستی بزرگترین بایگانی در جنوب و جنوب‌شرقی آسیا است، مجموعه‌ای گسترده و متنوع از سوابق و اسناد مانند: اسناد عمومی، اسناد و مجموعه‌های خصوصی، اسناد اداره‌جات مستعمرات و گزارش نیروها و مکاتبات آن‌ها، پرونده‌های نقشه‌برداری و میکروفیلم‌های بسیار فراوانی است که منبع بسیار ارزشمند و دقیقی برای محققان و پژوهشگران را در خود جای داده است. در فاصله‌ی سال‌های ۱۹۰۰ تا ۱۹۱۲ میلادی، این مجموعه توانست فعالیت‌های خود را گسترش دهد و ساختمانی بزرگ و مجهز را برای تجمیع این اسناد در دهلی احداث نماید. در سال ۱۹۱۹ نخستین فرد هندی‌تبار، سر رای بهادر جامینی میترا به عنوان رئیس این بخش منصوب شد. در فاصله‌ی ۱۹۲۶ که ساختمان جدید در دهلی‌نو افتتاح گردید تا سال ۱۹۳۷ میلادی، تقریباً تمامی رکوردها و اسناد به دهلی‌نو منتقل شد و فصل تازه‌ای از پژوهش بر روی این اسناد کلید خورد. پس از انتقال این مجموعه از کلکته به دهلی‌نو در سال ۱۹۱۱، اداره ثبت اسناد امپراتوری در سال ۱۹۲۶ به ساختمان فعلی منتقل شد. پس از استقلال، (Imperial Records Department) به عنوان آرشیو ملی هند نامگذاری گردید و ریاست آن نیز بر عهده‌ی دکتر اس.ان. سن، که جانشین رای بهادر ای.اف.ام. عبدالعلی شده بود قرار گرفت. او که تا سال ۱۹۴۹ این سمت را برعهده داشت، جهت‌گیری کلی به فعالیت‌های دپارتمان اسناد امپراتوری و آرشیو ملی هند داد و اولین بار، این اسناد و سوابق، برای تحقیقات در سال ۱۹۳۹ در اختیار محققین و پژوهشگران قرار گرفت و تا سال ۱۹۴۷ همه سوابق قبل از ۱۹۰۲ برای استفاده مراجعین مهیا گردید.

نشان آرشیو ملی هند

برخی از مجموعه‌های اسنادی این آرشیو، از اهمیت بسیار بالا و ارزش پژوهشی فراوانی برخوردار هستند. مانند مجموعه یکصد و سی و هفت هزار سند فرد از اسناد دیوانی و اداری نواب رکن‌الدوله میرنظام علیخان صدیقی بهادر آصف‌جاه دوم، مشهور به مجموعه اسناد عنایت جنگ که حدود یکصد و سی و هفت هزار برگ از اسناد دیوانسالاری و مدیریت منطقه جنوب هند و دکن از عهد اورنگ زیب تا شاه عالم دوم [از زمان میرقمرالدین خان صدیقی آصف‌جاه اول در این خاندان باقی بوده] را شامل می‌شود.

نواب عنایت جنگ

ساختمان آرشیو ملی هند، توسط سر ادوین لندسیر لاتی‌ینز که از معماران مشهور بریتانیایی و صاحب لقب بزرگترین معمار انگلیسی قرن بیستم است طراحی و اجرا گردید.

معرفی کتابخانه‌ها و مراکز اسناد در جنوب آسیا

لیلا عبدی خجسته*

پاکستان و گنجینه‌های خطی‌اش (قسمت دوم)

«کتابخانه مرکزی بهاولپور» - دکتر محمدحسین تسیجی (زادروز: ۱۳۰۸ش) چند سال در «مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان» (شهر اسلام‌آباد) نسخه‌های خطی «کتابخانه گنج‌بخش» را فهرست‌نویسی کردند. وی در کتابش کتابخانه‌های پاکستان، (۱۳۵۵، جلد اول: ۱۳-۱۸) مشخصات کوتاهی از ۲۲۰ نسخه خطی: عربی، فارسی، اردو و پنجابی «کتابخانه مرکزی بهاولپور» را نوشته است. برخی نسخه‌های ارزشمند این مجموعه عبارتند از: نسخه‌ای مذهب با عنوان سندبادنامه (منتخب شاهنامه فردوسی) کتابت سال ۸۸۰ ق در هرات؛ نسخه کهن کنزالدقائق از ابومحمد حسینی، کتابت ۸۱۸ ق؛ نسخه هنری مصحف شریف که در ترکستان روسیه کتابت گردیده است، شاهنامه فردوسی با ۴۷ مینیاتور، کتابت در قرن ۱۰ هجری؛ دیوان حافظ با جداول و مرصع و مذهب و منقش دارای ۲۷ مینیاتور، کتابت در ۱۱۹۶ ق؛ دیوان غنیمت.

موقعیت شهر بهاولپور در پاکستان

شادروان محمود یزدی مطلق معروف به فاضل (۱۳۱۲-۱۳۸۹ش) نیز در کتاب فهرست منتخباتی از نسخه‌های خطی عربی پانزده کتابخانه در پاکستان (۱۳۷۹ش: ص ۱۱۲-۱۲۱) فهرست‌واره‌ای از ۵۰ نسخه خطی عربی نفیس «کتابخانه مرکزی بهاولپور» را معرفی کرده است.

یادداشت

«خانقاه عالیہ چشتیہ» - دیرا نواب صاحب، منطقه‌ای در بهاولپور است. حکیم محمد حسین بدر چشتی (۱۹۲۲-۱۹۸۶) از مریدان حکیم سید اکرام حسین سیکری (۱۹۱۷-۲۰۰۷) بود. حکیم بدر چشتی «خانقاه عالیہ چشتیہ» را در سال ۱۹۷۸ تاسیس کرد. وی به گردآوری نسخه خطی و کتاب‌های نایاب بسیار علاقه‌مند بود و کتابخانه‌ای داشت که پس از درگذشت وی، به حکیم محمد افتخاری حسین اظہر چشتی (زادروز: سپتامبر ۱۹۵۱) - سجاده‌نشین کنونی خانقاه - سپرده شد. در این کتابخانه ۱۰۰ نسخه خطی عربی و فارسی است.

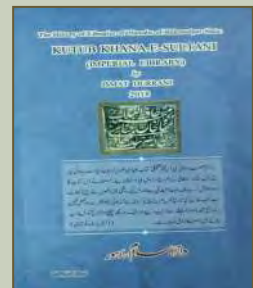
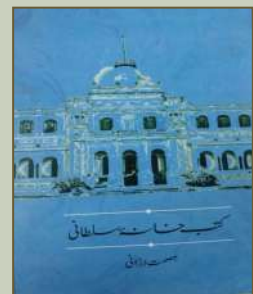

ساختمان کتابخانه مرکزی بهاولپور

«کتابخانه سلطانی» - نواب محمد مبارک خان (۱۷۴۹-۱۷۷۲) کتابخانه‌ای تاسیس نموده بود که بعدها به نام «کتابخانه سلطانی» مشهور است. این کتابخانه دارای نسخه‌های خطی و کتاب‌های: اردو، عربی، فارسی و انگلیسی بود. هنگام تقسیم هندوستان در سال ۱۹۴۷ بسیاری از کتابخانه‌ها ویران شدند که «کتابخانه سلطانی» هم ازین مصیبت در امان نماند. مجله «الزبیر» - از سوی «آکادمی اردو

بهاولپور» مجله الزبیر چهار بار در سال و به زبان اردو چاپ می‌شود. در شماره ۱۱، سال ۱۹۶۷ الزبیر ویژه‌نامه کتابخانه‌های خطی و نفیس هندوستان-پاکستان-بنگلادش چاپ شد.

کتابی به زبان اردو درباره کتابخانه سلطانی و دیگر کتابخانه‌های بهاولپور همراه ۷۲ عکس رنگی، چاپ شده است

نوابان ریاست بهاولپور کی کتب خانوں کی تاریخ: کتب خانہ سلطانی (قیام سی تقسیم تک)، نویسنده: عصمت ڈرائی، ناشر: دارالاسلام، لاہور، پاکستان، ۲۰۱۸. [عنوان به فارسی = تاریخ کتابخانه‌های نوابان ایالت بهاولپور: کتابخانه سلطانی از زمان تأسیس تا تقسیم هندوستان]

*دانش‌آموخته زبان و ادبیات اردو، دانشگاه سند، پاکستان

مطبوعات فارسی در شبه قاره هند (قسمت اول)

جام جهان‌نما، یکی از نشریات معتبر فارسی‌زبان در هند، در تاریخ ۵ رجب ۱۲۳۷ق (۲۸ مارس ۱۸۲۲م) در شهر کلکته آغاز به انتشار کرد و به مدت ۵۴ سال، یعنی تا ۱۲۹۳ق (۱۸۷۶م)، به حیات خود ادامه داد. این نشریه با استفاده از چاپ سربی و به خط نستعلیق به سبک نگارش هندی، در چاپخانه «میشن پرس» به چاپ می‌رسید. هر شماره این نشریه معمولاً شامل تعداد صفحات مختلف بود و به صورت هفتگی، هر چهارشنبه منتشر می‌شد.

شمارگان نشریه بین ۲۵۰ تا ۲۶۰ نسخه در هر نوبت چاپ بود و هر نسخه به قیمت دو روپیه (و بعدها با ضمیمه سه روپیه) به فروش می‌رفت. قیمت‌گذاری روپیه‌ای برای هر نسخه نشان‌دهنده محلی بودن این نشریه و مخاطبان آن، یعنی فارسی‌زبانان ساکن هند بود. مدیر و سردبیر این نشریه دو هندو به نام‌های هوری هورداتا و لالا سداشوگ بودند.

زبان روزنامه در شماره‌های اول تا هفتم اردو بود، اما به دلیل عدم موفقیت در جذب مخاطب، از شماره هشتم (۱۶ مه ۱۸۲۲) به دو زبان فارسی و اردو منتشر شد. از شماره یازدهم به بعد، تنها به زبان فارسی ادامه یافت و از سال‌های ۱۸۲۳ تا ۱۸۲۹م ضمیمه‌ای به زبان اردو نیز همراه آن منتشر شد. اگرچه زبان جام جهان‌نما از ابتدا فارسی بود، این نشریه می‌توانست نخستین روزنامه فارسی‌زبان هند لقب گیرد، اما پیش از تغییر زبان آن، روزنامه‌ای به نام مرآت الاخبار به زبان فارسی منتشر شده بود.

خبر تهر را اسکول برای درس
انگریزی در تهریز متعلقه. ایران
بر خاص و عام و اضطرار که با دري جوزف آلف
صاحب و متر پنهان و مندر صاحب پنجم
مشرف شدن بشرف ملازمت سلطان
فلک حشم قدر خدمت در اراک ماهه ایران
از تهنای قاطر خود در باب اجالت احداث
اسکول جهت تعلیم در تدریس علوم
انگریزی با طفلان و اجرائی قوانین افزایش

خبر تاسیس مدرسه انگلیسی‌زبان در تبریز

مطالب این نشریه شامل اخبار هند، ایران و کشورهای اروپایی، پاورقی‌هایی مشابه «هزار و یکشب»، روایت‌های کوتاه طنز آمیز و آگهی‌هایی تحت عنوان «اشتهار» بود؛ جام جهان‌نما یکی از اولین منابعی بود که خبر توقف زبان فارسی در هند را منتشر کرد.

زبان جام جهان‌نما، فارسی سنتی بود که با صنایع ادبی آمیخته و ویژگی‌های خاص فارسی هندی را دارا بود. واژگان اردو، انگلیسی، هندی و لهجه‌های محلی نیز در آن دیده می‌شد که گاهی درک مطالب را برای فارسی‌زبانان غیر هندی دشوار می‌کرد. آن‌طور که گفته شد بخش مهمی از این روزنامه به اخبار مربوط به ایران و دربار آن اختصاص داشت و مطالب تاریخی بسیار مهمی در آن از ایران منتشر شده که بسیار حائز اهمیت و برای امر پژوهش فوق‌العاده مهم است. جام جهان‌نما تحت حمایت شرکت انگلیسی «مرکانتیل هاوس» قرار داشت و در واقع ارگان رسمی کمپانی هند شرقی و حامی سیاست‌های انگلیس در هند محسوب می‌شد. هدف اصلی از راه‌اندازی این نشریه، مقابله با زبان فارسی و روزنامه‌های آزاد فارسی‌زبان در هند بود تا ارتباط هندیان با حوزه‌های فارسی‌زبان در ایران، افغانستان، آسیای میانه، قفقاز و عثمانی قطع گردد.

خبر سفیر سرکار کهنی ماوراء نخلت ایران
از روی اخبار پهنی بر ریانت اند که گزین مکمل
صاحب سفیر سرکار کهنی دوازدهم اپریل
بمقام ابو شهر رسیده چون صیبت حسین
خبر ورود انکی صاحب موهوت نازمان ورود
صاحب موهوت شخصی برسم مهانداری از

خبر ورود سفیر کمپانی هند شرقی به دربار ایران

خبر شیراز
درینو لفظی از شیراز در پیش رسیده
شخص این است که گزین مکمل
صاحب سفیر سرکار فیض انار کهنی انگریز
بهادر با تمامی تبعه و لخته مع التیمرد اردو شیراز
کرده و بمصوب ملاقات حسن علی مرزا شاهزاده
و از اخلاق بسندید و شاهزاده که در باب
پاسل اعزاز و اخترا ام و جهانداری بنام
ظهور یافته عزب الییا و در طب اللسان
بست و پنجم ماه چون چاشب صفایان در اندیشه

خبر سفیر ایران
از روی باغ اخبار پهنی بر ریانت رسیده
که درینو موهوتی خان مازنرا سنی یکی
از ارباب سلطانی بزرگت سفارت
از حضور قهرمان ایران حارم اینظر تکریره
ابرو و صبرکس همراه خانجو موهوت است
قیاس و تقضی است که انان همچو شخص ذی رتبه
خاص برای انگری از ضروریات ریاست پوره باشر

نمونه‌هایی از اخبار ایران در روزنامه جام جهان‌نما

معرفی نسخه‌های بی‌مانند انتقالی از کتابخانه سلطنتی گورکانیان در هند به کتابخانه سلطنتی ایران (قسمت اول)

با بررسی یادداشت‌های حواشی نسخ خطی و تدقیق در نقش مهرها و یادداشت‌های در دست مطالعه یا عرض دیدهای [دیده‌های] کتابداران و امرا در ابتدا و انتهای آن، می‌توان به سفرهایی که یک نسخه نفیس در طول زمان انجام داده پی برد و به این بخش مهم از علم نسخه‌شناسی را که در جهان وارد مرحله جدیدی شده است، درک نمود. بر طبق اصول نسخه‌شناسی و کتاب‌شناسی خطی، اگر نسخه‌ای متعلق به پادشاه یا بزرگی باشد، کتابداران ایشان این مطلب را می‌نویسند و مهر می‌کنند و معمولاً هنگامی که کتابخانه از یک کتابدار به کتابدار دیگری تحویل می‌شده است، عبارت تحویل شد و وقتی کتاب وارد کتابخانه یا تفتیش می‌شده، عبارت داخل عرض شد یا عرض دید شد را نگارش می‌کردند و به مهر کتابداران یا مفتشین مامور، مهمور می‌شده

است. یکی از این نمونه نسخه‌های خاص و ارزشمند، نسخه‌ای نفیس از مفتاح‌الاعجاز فی شرح گلشن‌راز از شمس‌الدین بن یحیی بن علی لاهیجی نوریخی است. این نسخه بسیار نفیس روزگاری از آن کتابخانه سلطنتی گورکانیان هند بوده است و بعدها به کتابخانه دولت صفوی داخل می‌شود. از نقش مهرها و یادداشت‌های ابتدایی و انتهایی این نسخه مشخص می‌شود که روزگاری در کتابخانه اکبرشاه گورکانی داخل شده و سپس به جهانگیر منتقل شده و دست آخر نیز به کتابخانه شاه جهان راه یافته است. شاید این نسخه بسیار کهنسال که در سال ۹۵۹ هجری کتابت شده است، از ماترک کتابخانه تیموری بوده و سپس به کتابخانه گورکانیان رسیده است. از شرح احوال کاتب آن، طاهر محمد هلالی مطلب چندانی در دسترس نیست. اما برخی او را از خوشنویسان متوسط خط نستعلیق در قرن دهم هجری به شمار آورده‌اند. این نسخه دارای جلد تیماج ساده یشمی و اندورن تیماج ساده تریاکی جدیدی است. کاغذ آن کشمیری جدول زرین و دو صفحه اول متن و حاشیه مذهب فرسوده که در میانه هر صفحه، در یک شمس‌ی روی متن زر بوته‌اندازی هفت سطر از آغاز متن کتاب نگارش شده و در چهار نیم ترنج پیشانی و ذیل به همان نحو دو بیت در تحمید و تصدیق شمس لاهیجی آمده است. در همین صفحه، بالای صفحه سمت راست، شمس تملک فتحعلی شاه قاجار نیز با سفیداب به زر نشسته نگارش شده است.

صفحه سرلوح نسخه مفتاح‌الاعجاز فی شرح گلشن‌راز

عنوان‌ها و اشعار بعضی به قلم زر و شگرف و لاجورد است. کتاب دارای ۷۵۹ صفحه و هر صفحه ۱۷ سطر کامل است. از مشخصات کتابشناسی آن که بگذریم، نقش مهرها و عرض دیدهای و یادداشت‌های متعدد مالکین سلطنتی و کتابداران بر این نسخه بسیار بی‌بدیل است. صفحه پیش از آغاز، نقش مهر **امانت‌خان شیرازی** طغرانبویس و خطاط دربار گورکانی هند پیش از همه جالب توجه خواهد بود. نقش مهر او با سجع: امانت‌خان شاه‌جهانی سنه ۱۰۴۲؛ سنه ۵ [سال پنجم جلوس شاه جهان] دیده می‌شود. مهر دیگری که بسیار جالب توجه است، نقش مهر **عبدالرشید دیلمی** خطاط نام‌آور دربار گورکانی و شاگرد و خواهرزاده میرعماد است که در زمان نقش این مهر، علاوه بر دیگر مناصب، کتابداری خاصه سلطنتی نیز با او بوده است. این نقش مهر به خط نستعلیق خوش با تاریخ ۱۰۴۰ و سجع بنده شاه جهان عبدالرشید دیلمی دیده می‌شود. نقش مهر مهم دیگری که در این صفحه ملاحظه می‌شود، مهر **عنایت‌خان آشنا شاه‌جهانی** مولف شاه‌جهانی‌نامه است. به جز این‌ها نقوش امهار اعتمادخان شاه‌جهانی، محمدمومن شاه‌جهانی، صادق‌زمان شاه‌جهانی، عارف شاه‌جهانی، عبدالله عالمگیری با سجع خانه زادشاه عالم‌گیر عبدالله، سید علی عالم‌گیری، مسعود جهانگیری و برخی مهرهای دیگر نیز دیده می‌شود. پس از رسیدن

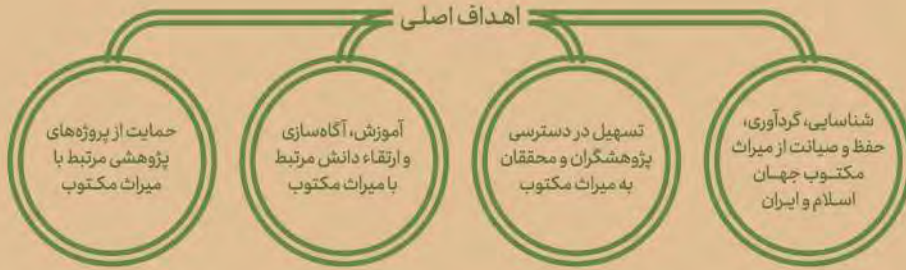
این نسخه به دربار صفوی و ورود آن به کتابخانه شاه سلطان عباس دوم صفوی، **میرزا محمد مقیم** کتابدار خاصه سلطنتی آن را در ذیل کتاب‌های کتابخانه تحویل گرفته است. او با نگارش عبارت: ۹ شهر صفر ۱۰۶۹ عرض دید شد، و حک تصویر مهر خویش با سجع: رب اجعلنی مقیم الصلوه، آن‌را در مجموعه سلطنتی ثبت کرده است. در همین صفحه یادداشت عرض دید معتمدالدوله نشاط سیدعبدالوهاب موسوی اصفهانی که در عصر فتحعلی‌شاه کتابخانه سلطنتی از تحویلات او بود، به همراه نقش مهرش دیده می‌شود. به جز این‌ها، نقش امهار هدایت‌الله بن حسین [پدر دکتر محمد مصدق] و محمدرضا الحسینی با یادداشت مطابق ثبت کتابچه کتابخانه مبارکه و تاریخ ۱۲۸۲ هجری نیز وجود دارد. این دو تن در عصر ناصری، فهرستی منقح را تهیه کردند که بعدها به مهر مستوفی‌الممالک نیز در تایید موجودی کتابخانه سلطنتی ناصری مهمور گردید. در بالای این برگ و در لابه‌لای دیگر نقش مهرها، نقش مهر مشیرالسلطنه ۱۳۱۶ با تاریخ قمری و عبارت ملاحظه شد دیده می‌شود.

دسترسی به منابع دیجیتال نسخه های کهن

در مرکز بین المللی میکروفیلم نور

مرکز بین المللی میکروفیلم نور با هدف حفظ، احیاء و تسهیل در دسترسی به میراث مکتوب ایرانی - اسلامی در سال ۱۳۶۴ تأسیس شد. دفتر اصلی این مؤسسه در محل خانه فرهنگ جمهوری اسلامی ایران در دهلی نو قرار دارد و آغاز فعالیت آن مقارن با چهارصدمین سال درگذشت علامه شهید قاضی نورالله شوشتری (۹۵۶-۱۰۱۹ ه.ق) محدث، متکلم، ادیب و شاعر ایرانی در هند بود. به پاس خدمات این عالم بزرگ عنوان مؤسسه «مرکز بین المللی میکروفیلم نور» انتخاب شد. در سال های اخیر محدوده فعالیت مرکز نور فراتر از میراث مشترک ایران و هند گسترش یافت و در سال ۱۳۹۹ شعبه دوم آن در تهران افتتاح شد.

اهداف اصلی

منابع دیجیتال مرکز

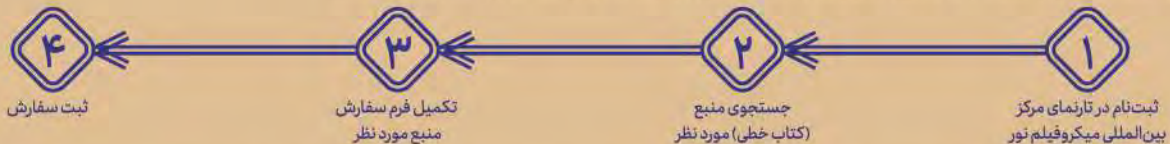
در چهار دهه گذشته مرکز از طریق مشارکت و انجام همکاری های مشترک با کتابخانه ها، مراکز اسناد و موزه ها، پروژه های متعددی در زمینه دیجیتال سازی، فهرست نویسی، مرمت و چاپ نسخه همانند کتب خطی و اسناد تاریخی در هند، بوسنی و هرزگوین، روسیه و قزاقستان انجام داده است. تاکنون ۱۲,۰۰۰ عنوان از فهرست نسخه های خطی مراکز فرهنگی هند در تارنمای این مرکز بارگذاری شده است.

از مجموعه های بارگذاری شده در این تارنما می توان به فهرست نسخ خطی کتابخانه مولانا آزاد اسلامی علیگر، کتابخانه راجا محمودآباد لکهنو، کتابخانه دکتر ذاکر حسین جامعه ملی اسلامی دهلی، کتابخانه حکیم ظل الرحمن علیگر، کتابخانه انجمن ترقی اردو دهلی، کتابخانه ناصریه لکهنو، کتابخانه ایوان غالب دهلی، کتابخانه درگاه عالییه مهدویه پالمپور و ده کتابخانه مهم دیگر اشاره کرد. به زودی در تارنمای مرکز بخش فهرست چاپ سنگی تکمیل و فهرست اسناد تاریخی اضافه خواهد شد.

ارائه خدمات منابع دیجیتال نسخه های کهن در تارنمای مرکز

فهرست منابع نسخ خطی در بخش «جستجوی منابع» تارنما قابل مشاهده است. درخواست کنندگان با ثبت نام در بخش عضویت، و انجام مراحل زیر نسخه مورد نظر خود را سفارش می دهند.

پس از ثبت سفارش، مراحل آماده سازی نسخه دیجیتال متبع مورد نظر در دفتر هند انجام شده و فایل PDF کتاب برای درخواست کننده ارسال خواهد شد. شایان ذکر است در حال حاضر ارائه خدمات الکترونیک این مرکز به صورت رایگان انجام می شود. در شرایط فعلی تا زمان راه اندازی سامانه دیجیتال مرکز بین المللی میکروفیلم نور، مدت زمان رسیدگی به درخواست ها و ارسال نسخه دیجیتال حداقل یک هفته خواهد بود.

اطلاعات بیشتر درباره جزئیات ثبت نام و سفارش منابع دیجیتال نسخه های کهن را در تارنمای مرکز بین المللی میکروفیلم نور مطالعه فرمایید
noormicrofilmtehran@gmail.com | indianmanuscript@gmail.com | noormicro@yahoo.com

دفتر تهران: ۰۲۰۴۲۰۶۶۷ - ۰۲۰۴۳۰۶۶۷ | فکس: ۰۲۰۵۴۰۶۶۷

www.indianislamicmanuscript.com

قال تعالى
 انما ارسلنا رسلنا بالحق
 بالبينات
 والكتاب العظيم
 انما ارسلنا رسلنا بالحق
 بالبينات
 والكتاب العظيم

مركز بين المللي ميكروفيلم نور
 Noor International Microfilm Centre